

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

هم گرای ملی

قوم بلوچ

درس روزانه اداسازی

ایوب درویشی

درویشی، ایوب
هم‌گرایی ملی قوم بلوچ در بستر نهادهای / ایوب درویشی
اصفهان: جهاد دانشگاهی، واحد اصفهان، ۱۳۹۲.
۲۶۴ ص: مصور، جدول.
۹۷۸-۶۰۰-۳۱۸-۰۱۶-۱
فیبا
کتابنامه.
نمایه
بلوچ -- ایران.
قبایل و نظام قبیله‌ای -- ایران -- بلوچستان.
بلوچستان -- سیاست و حکومت -- قرن ۱۴
ایران -- تاریخ -- پهلوی، ۱۳۰۴ - ۱۳۵۷ -- جنبشها و قیامها
جهاد دانشگاهی. واحد اصفهان
DSR ۷۲/ ب ۸ د ۴ ۱۳۹۲
۹۵۵/۹۷۷
۸۵-۱۸۵۲۸ م

سرشناسه
عنوان و نام پدیدآور
مشخصات نشر
مشخصات ظاهری
شابک
وضعیت فهرست نویسی
یادداشت
یادداشت
موضوع
موضوع
موضوع
موضوع
نامیه افزوده
رده بندی کنگره
رده بندی دیویی
شماره شناسی ملی

هم‌گرایی ملی قوم بلوچ در بستر نهادهای

ایوب درویشی
انتشارات جهاد دانشگاهی واحد اصفهان
اول
۱۳۰۴
۳
تعداد صفحات
لیتوگرافی / چاپ / صحافی
مدیر تولید
طرح جلد و صفحه آرای
قیمت
شابک
۹۷۸-۶۰۰-۳۱۸-۰۱۶-۱

مراکز پخش:

- اصفهان: ۱) انتشارات جهاد دانشگاهی واحد اصفهان ۳۶۸۰۰۶۲-۳۱-
۲) علم گستر سپاهان: ۲۲۱۹۹۷۹-۳۱۱-
تهران: ۱) انتشارات جهاد دانشگاهی (دفتر مرکزی) تلفن: ۶۶۴۸۷۶۲۶-۲۱-
۲) کتابیران: ۱۸-۶۶۵۶۶۵۰۹-۲۱-
۳) دانشیران: ۲۲۰-۶۶۴۰۰-۲۱-

www.bookjdi.ir پایگاه اینترنتی

این اثر مشمول قانون حمایت مولفان و مصنفان و هنرمندان مصوب ۱۳۴۸ است، هر کس تمام و یا قسمتی از این اثر را بدون اجازه مولف (ناشر) نشر یا پخش یا عرضه کند مورد پیگرد قانونی قرار خواهد گرفت.

فهرست مطالب

۱۱	پیشگفتار
	بخش اول - نظریه ها و مفاهیم
۱۵	فصل اول: کلیات - طرح مسئله
۲۱	فصل دوم: مبانی نظری - مفاهیم پایه و دوره ها
۲۱	قومیت
۲۴	جامعه قومی بلوچ
۲۶	نهاد و نهادسازی (نهادگرایی)
۳۲	هم گرایی ملی
۳۴	تئوری های مطرح برای تبیین رابطه نهادسازی و هم گرایی ملی
۳۴	نظریات مربوط به ماهیت قومیت (رویکرد منشأ گرا، ابررگرا، سازه گرا)
۳۸	نظریات سیاست قومی (هماندسازی، تکتگرایی)
۴۳	تئوری های توسعه و نوسازی سیاسی مرتبط
۴۴	مفهوم نوسازی از نظر جامعه شناسی سیاسی
۴۷	نظریه نهادگرایی هانتینگتون
۵۳	نظریه بسیج دویچ (نظریه هم گرایی)
۵۶	رابطه دموکراسی و نهادسازی
۵۸	مدل سازی (نهادسازی مبتنی بر روابط مکانیکی، دیالکتیکی، ارگانیکی)

بخش دوم - بررسی کاربردی نظریات

۷۳	فصل اول: بررسی مناسبات سیاسی - اجتماعی و سطح نهادمندی قوم بلوچ
۷۳	معرفی اجمالی و ترکیب جمعیتی استان سیستان و بلوچستان
۷۵	بازخوانی علل پایداری هویت ملی ایرانیان
۸۲	مرواری بر هویت و پیشینه تاریخی قوم بلوچ
۸۵	نژاد قوم بلوچ

۸۶	زبان.....
۸۷	قوم بلوچ و سنجش هویت ملی.....
۹۱	ساختار اجتماعی قوم بلوچ.....
۹۹	روابط درونی و طبقاتی.....
۱۰۲	سلسله مراتب قدرت و رهبری.....
۱۰۷	سابقه نهادهای اجتماعی قومی و سنتی و بررسی آنها.....
۱۱۴	نهادهای جدید سیاسی قوم بلوچ.....
۱۲۲	ویژگی‌ها و ماهیت سیاسی نهادها.....
۱۲۷	فصل دوم: رابطه متقابل نهادها و نخبگان قوم بلوچ با دولت مرکزی.....
۱۲۷	رابطه متقابل در دوره پهلوی.....
۱۳۳	سیاست‌ها و وضع‌گیری‌های دولت مرکزی در منطقه بلوچستان پس از انقلاب اسلامی.....
۱۳۵	گرایش‌ها، استخدام سیاسی و جذب نخبگان قومی.....
۱۳۹	رویکرد رفتاری و برخورد مستقر در منطقه (برخورد با فرهنگ، مذهب و هویت قومی).....
۱۴۱	نگاه نخبگان و شکل‌های قومی بلوچستان به دولت مرکزی.....
۱۴۵	میزان نسبی مشارکت، درگیری‌های ملی (انتخابات و کمک‌های مردمی).....
۱۵۰	گفتمان حاکم بر نخبگان و نهادهای منطقه و گرایش‌های سیاسی آنها.....
۱۵۴	فصل سوم: تحلیل یافته‌های میدانی (تألیف مروری رابطه نهاد شوراهای اسلامی با هم‌گرایی ملی).....
۲۰۲	فصل چهارم: فرایند نهادهای سازی و هم‌گرایی ملی در بلوچستان.....
۲۰۵	زمینه‌های اجتماعی و اقتصادی تکوین و شکل‌گیری نهادهای جدید.....
۲۲۱	نگاهی به برخی زمینه‌های نهادهای سیاسی - اجتماعی.....
۲۲۴	حوزه‌های آغازین تشکیل نهادها.....
۲۲۷	واکنش‌ها و موانع احتمالی در برابر نهادهای معطوف به هم‌گرایی.....
۲۳۵	تحلیل عناصر ساختی - کارکردی نهادهای موجود و معدوم و رابطه آنها با هم‌گرایی ملی.....
۲۳۶	بررسی مدل پیشنهادی.....
۲۳۹	بررسی زمینه‌های هم‌گرایی و واگرایی.....
۲۴۲	تأثیر عوامل خارجی در فرایند نهادهای سازی و هم‌گرایی.....
۲۴۲	فرآیند جداسازی مرزی در منطقه بلوچستان.....
۲۴۵	تأثیرات جهانی شدن.....
۲۵۰	سخن پایانی.....
۲۵۴	فهرست منابع و مآخذ.....

فهرست جداول

۸۹	جدول شماره ۱- آمارهای هویت ملی در نزد اقوام پنج گانه کشور.....
۹۰	جدول شماره ۲- شما «ایرانی بودن» را در دنیای امروز تا چه اندازه برای خود افتخار می‌دانید؟.....
۹۰	جدول شماره ۳- شما «ایرانی بودن» را در دنیای امروز تا چه اندازه برای خود افتخار می‌دانید؟.....
۱۳۲	جدول شماره ۴- نابرابری در توزیع سرمایه‌گذاری‌های توسعه در برنامه چهارم رژیم شاه.....
۱۳۲	جدول شماره ۵- توزیع جغرافیایی وام‌ها و سرمایه‌گذاری‌های بانک توسعه صنعت و معدن.....
۱۳۸	جدول شماره ۶- تعداد مدیران اهل سنت شهرستان‌های جنوبی استان.....

جدول شماره ۷- میزان مشارکت در انتخابات.....	۱۴۸
جدول شماره ۸- میزان کمک‌های انسان‌دوستانه شهرستان زاهدان و منطقه بلوچستان، (هلال احمر).....	۱۴۹
جدول شماره ۹- میزان کمک‌های انسان‌دوستانه شهرستان زاهدان و منطقه بلوچستان، (کمیته امداد امام خمینی "ره").....	۱۴۹
جدول شماره ۱۰- مجموع کمک‌های مردمی.....	۱۴۹
جدول شماره ۱۱- رابطه بین سن پاسخ‌گویان و مطمئن‌ترین منبع درآمد شهرداری.....	۱۵۹
جدول شماره ۱۲- رابطه بین سن پاسخ‌گویان و نحوه رسیدن به اهداف از طریق شورا.....	۱۶۰
جدول شماره ۱۳- رابطه بین سن پاسخ‌گویان و بهترین راه‌حل مشکلات مردم.....	۱۶۰
جدول شماره ۱۴- رابطه بین سن پاسخ‌گویان و میزان اختیارات شوراها (اولویت اول).....	۱۶۱
جدول شماره ۱۵- رابطه بین سن پاسخ‌گویان و میزان اختیارات شوراها (اولویت دوم).....	۱۶۲
جدول شماره ۱۶- رابطه بین سن پاسخ‌گویان و تقویت نهادهای مکمل نهاد شورا.....	۱۶۳
جدول شماره ۱۷- رابطه بین سن پاسخ‌گویان و فعالیت‌های اجتماعی- فرهنگی شوراها (اولویت اول).....	۱۶۴
جدول شماره ۱۸- رابطه بین سن پاسخ‌گویان و فعالیت‌های اجتماعی- فرهنگی شوراها (اولویت دوم).....	۱۶۵
جدول شماره ۱۹- رابطه بین سن پاسخ‌گویان و ویژگی‌های یک شهردار مطلوب.....	۱۶۶
جدول شماره ۲۰- رابطه بین سن پاسخ‌گویان و عمده‌ترین معیار انتخاب شهردار.....	۱۶۷
جدول شماره ۲۱- رابطه بین سن پاسخ‌گویان و عمده‌ترین برنامه‌های پیشنهادی اعضای شورا (اولویت اول).....	۱۶۸
جدول شماره ۲۲- رابطه بین سن پاسخ‌گویان و عمده‌ترین برنامه‌های پیشنهادی اعضای شورا (اولویت دوم).....	۱۶۹
جدول شماره ۲۳- رابطه بین سن پاسخ‌گویان و میزان توانایی نهاد شورا با ارزش‌های بومی و قومی منطقه.....	۱۷۰
جدول شماره ۲۴- رابطه بین سن پاسخ‌گویان و عمده‌ترین نهادهای حاکمیتی نهاد شورا.....	۱۷۱
جدول شماره ۲۵- رابطه بین سن پاسخ‌گویان و بیش‌ترین تمایلات اعضای شورا برای فعالیت در سایر نهادها (اولویت اول).....	۱۷۲
جدول شماره ۲۶- رابطه بین سن پاسخ‌گویان و بیش‌ترین تمایلات اعضای شورا برای مقایسه در سایر نهادها (اولویت دوم).....	۱۷۳
جدول شماره ۲۷- رابطه بین سن پاسخ‌گویان و عوامل مؤثر در تقویت نهاد شورا.....	۱۷۴
جدول شماره ۲۸- رابطه بین سن پاسخ‌گویان و میزان موفقیت شوراها.....	۱۷۵
جدول شماره ۲۹- رابطه بین سن پاسخ‌گویان و میزان موفقیت دوره اول شورا.....	۱۷۶
جدول شماره ۳۰- رابطه بین سن پاسخ‌گویان و ضرورت تداوم فعالیت شورا.....	۱۷۷
جدول شماره ۳۱- رابطه بین تحصیلات پاسخ‌گویان و مهم‌ترین منبع درآمد شهرداری.....	۱۷۸
جدول شماره ۳۲- رابطه بین تحصیلات پاسخ‌گویان و نحوه رسیدن به اهداف از طریق نهاد شورا.....	۱۷۹
جدول شماره ۳۳- رابطه بین تحصیلات پاسخ‌گویان و بهترین راه‌حل مشکلات مردم.....	۱۸۰
جدول شماره ۳۴- رابطه بین تحصیلات پاسخ‌گویان و میزان اختیارات شوراها (اولویت اول).....	۱۸۱
جدول شماره ۳۵- رابطه بین تحصیلات پاسخ‌گویان و میزان اختیارات شوراها (اولویت دوم).....	۱۸۲
جدول شماره ۳۶- رابطه بین تحصیلات پاسخ‌گویان و تقویت نهادهای مکمل نهاد شورا.....	۱۸۳
جدول شماره ۳۷- رابطه بین تحصیلات پاسخ‌گویان و فعالیت‌های اجتماعی- فرهنگی شوراها (اولویت اول).....	۱۸۴

جدول شماره ۳۸ - رابطه بین تحصیلات پاسخ گویان و فعالیت های اجتماعی - فرهنگی شوراهای (اولویت دوم)

۱۸۵.....	جدول شماره ۳۹ - رابطه بین تحصیلات پاسخ گویان و ویژگی های یک شهردار مطلوب
۱۸۶.....	جدول شماره ۴۰ - رابطه بین تحصیلات پاسخ گویان و عمده ترین معیار انتخاب شهردار
۱۸۷.....	جدول شماره ۴۱ - رابطه بین تحصیلات پاسخ گویان و عمده ترین برنامه های پیشنهادی اعضای شورا (اولویت اول)
۱۸۸.....	جدول شماره ۴۲ - رابطه بین تحصیلات پاسخ گویان و عمده ترین برنامه های پیشنهادی اعضای شورا (اولویت دوم)
۱۸۹.....	جدول شماره ۴۳ - رابطه بین تحصیلات پاسخ گویان و میزان هم خوانی نهاد شورا با ارزش های بومی قومی و منطقه ای
۱۹۰.....	جدول شماره ۴۴ - رابطه بین تحصیلات و مهم ترین نهاد حامی شوراهای
۱۹۱.....	جدول شماره ۴۵ - رابطه بین تحصیلات پاسخ گویان و بیش ترین تمایل اعضای شورا برای فعالیت در سایر نهادها (اولویت اول)
۱۹۲.....	جدول شماره ۴۶ - رابطه بین تحصیلات پاسخ گویان و بیش ترین تمایل اعضای شورا برای فعالیت در سایر نهادها (اولویت دوم)
۱۹۳.....	جدول شماره ۴۷ - رابطه بین تحصیلات پاسخ گویان و عوامل مؤثر در تقویت نهاد شورا
۱۹۴.....	جدول شماره ۴۸ - رابطه بین تحصیلات پاسخ گویان و میزان موفقیت شوراهای
۱۹۵.....	جدول شماره ۴۹ - رابطه بین تحصیلات پاسخ گویان و میزان موفقیت دوره اول شورا
۱۹۶.....	جدول شماره ۵۰ - رابطه بین تحصیلات پاسخ گویان و سرویس تداوم فعالیت شوراهای
۱۹۷.....	جدول شماره ۵۱ - فهرست نقاط شهری سیستان و بلوچستان و جمعیت آنها بر اساس سرشماری سال ۱۳۷۵ و برآورد جمعیت سال ۱۳۸۱
۲۱۴.....	جدول شماره ۵۲ - تعداد کارگاه های صنعتی بر حسب تعداد کارکنان - ۱۳۷
۲۱۶.....	جدول شماره ۵۳ - صنایع به بهره برداری رسیده مستقر در شهرک های صنعتی منطقه بلوچستان
۲۱۸.....	جدول شماره ۵۴ - بیمه شدگان تأمین اجتماعی بر حسب نوع بیمه و شهرستان
۲۱۹.....	جدول شماره ۵۵ - توزیع تعاونی های مرزنشین در منطقه بلوچستان ۱۳۸۲
۲۲۰.....	

فهرست نمودارها

۵۲.....	نمودار شماره ۱ - اشتراک سیاسی از نظر هائینگتون
۶۵.....	نمودار شماره ۲ - روابط نهادسازی در جامعه قومی
۶۸.....	نمودار شماره ۳ - نهادسازی تأثیر آن بر توسعه مشارکت و هم گرایی ملی
۹۳.....	نمودار شماره ۴ - سلسله مراتب اجتماعی قوم بلوچ
۹۷.....	نمودار شماره ۵ - سلسله مراتب قدرت و رهبری در بین قوم بلوچ
۲۳۷.....	نمودار شماره ۶ - روابط نهادسازی در جامعه قومی بلوچ

پیشگفتا

جهان امروز و صحنه روابط بین‌الملل، جهان پیچیدگی، تنوع و تکثر است. از این رو رقابت‌ها و اختلافات، یکی از دایره‌های ترس و پیشرفت انسان است. سرزمین‌ها و مرزهای جغرافیایی نتوانسته‌اند از تنوع و دگرگونی انسان‌های ساکن در جهان بکاهد و سبب یکپارچگی کامل سرزمین‌ها نشود زیرا آنچه تعیین‌کننده همبستگی و جدایی انسان‌ها و گروه‌ها می‌شود جغرافیای تاریخی و فرهنگی است. از همین رو کمتر کشوری را می‌توان یافت که از یکپارچگی قومی و نژادی و زبانی برخوردار باشد. بلکه در داخل واحدهای سیاسی گروه‌های مختلف قومی، مذهبی، با اختلافات بیش و کم گویشی، زبانی، فرهنگی و تاریخی وجود دارند، اما علی‌رغم این اختلافات در جغرافیای واحدی زندگی می‌کنند.

کشور ایران به‌عنوان سرزمینی دیرپا، صاحب اصالت، زمینه و تمدن و تاریخ طولانی، دارای تنوع قومی در حوزه حیات سیاسی - اجتماعی خود است.

ایران از نظر مطالعات قوم‌شناسی، مراحل مختلفی از تحولات و دگرگونی‌های سیاسی را پشت سر گذاشته است تا تحول مفهوم طایفه به قوم و سپس تبدیل آن به ملت شکل گرفته و این مکتوب قصد ورود به آن را ندارد. آنچه امروز با آن مواجه هستیم کشور واحد قومی با مایه‌ها و پایه‌های قوی هویت ملی و در عین حال یکپارچه است که نشان‌گر وحدت در عین کثرت است. این کتاب در جستجوی راه‌های حفظ وحدت در عین کثرت در چارچوب مرزهای ملی با رعایت حقوق اقوام است. به عبارت دیگر مطالعه رابطه هویت ملی با هویت قومی از نظر نهادسازی معطوف به هم‌گرایی در میان بلوچان ایران اساس بررسی‌ها را در این پژوهش شکل می‌دهد. با این تأکید و تصحیح که هویت ملی ایران بر پایه هویت‌های قومی بنا شده است و هرگونه احساس واگرایی هویت‌های قومی نسبت به هویت ملی، در نهایت هویت ملی و منافع ملی را دچار آسیب و اختلال می‌کند.

نکته مهم این است که هویت ملی ایران برگرفته از تعامل هم‌سطح و مختارانه هویت‌های قومی با یکدیگر بوده و هیچ‌گاه یک قوم خاص مسلط بر بقیه اقوام نبوده است. به عبارت بهتر هویت ملی در

سایه قدرت سیاسی و زندگی در سایه قدرت امپراتوری‌ها پدید نیامده است، برعکس واقعیت تاریخی ایران حکایت از پیدایش زمینه‌های واگرایی در اثر اعمال سیاست‌های قومی همسان‌ساز توسط قدرت‌های مسلط زمان بوده است.

به‌طور کلی می‌توان ادعا کرد، در شرایط کنونی و در مقیاس رسمی و کلان، قوم بلوچ در سطح بالایی از تعامل و بده‌بستان داوطلبانه ارزش‌ها و باورهای مشترک با سطح ملی و سایر اقوام نیست. به عبارت دیگر واجد دو شکاف عمده قومی و مذهبی با محیط ملی است. از این رو فارغ از تحولات مقطعی، در برخی دوره‌ها به دلیل بی‌اعتمادی این سؤال پیش می‌آید که آیا نهادسازی سبب هم‌گرایی شده و پدیده‌ای انسجام بخش با سطح ملی است یا برعکس سبب واگرایی می‌شود.

سازمان پژوهش به‌طور کلی مشتمل بر دو بخش: الف - نظریه‌ها و مفاهیم ب - مطالعه کاربردی نظرها است. در بخش اول کلیاتی از تئوری‌ها و نظریه‌ها مانند کثرت‌گرایی، نهادگرایی و هم‌گرایی و مفاهیم تولیدی پایان و مدلی ارائه شده است. در بخش دوم بحث‌ها تاریخی ایران و بلوچستان، وضعیت ناهم‌خوانی در بلوچستان و ارزیابی تئوریک یافته‌های میدانی مورد بحث و بررسی قرار گرفته است. در این بخش کداتی در مورد مناسبات سیاسی - اجتماعی، پیشینه تاریخی و ساختار اجتماعی قوم بلوچ و نهادهای موجود در میان این قوم و با توجه به اهمیت رابطه نخبگان با نهادهای، به بررسی سیاست‌ها و موضع‌گیری‌ای دولت در قبال نخبگان و نهادهای و متقابلاً به گفت‌وگو با حاکم بر نخبگان و نهادهای اشاره شده است. هم‌چنین، توزیع میدانی پرسش‌نامه در بین شوراهای اسلامی دوره دوم شهرهای منطقه بلوچستان، یافته‌های میدانی مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته است. در پایان با استفاده از یافته‌های میدانی و تاریخی به تحلیل کسب‌وکارها هم‌چنین به زمینه اجتماعی و اقتصادی شکل‌گیری نهادهای جدید و ارزیابی مدل پیشنهادی پرداخته شده است.

دغدغه پاسخ به این سؤالات و تجربه چندین سال خدمت در استان سیستان و بلوچستان مسئولیتی را ایجاد کرد تا این نوشتار با بضاعت علمی اندک و مطمئناً اراستی‌هایی فراهم آمد و البته مسئولیت همه آن کاستی‌ها به عهده این جانب است و امیدوارم خوانندگان و علاقه‌مندان به مسائل قومی و دوستان ارادان استان و مردم شریف سیستان و بلوچستان به‌ویژه نارنج‌های خونگرم، دوست‌داشتنی و نکته‌سنج اشکالات را به این جانب تذکر دهند. از همه کسانی که با راهنمایی و تذکرات مفید در غنای این مجموعه مرا یاری نمودند کمال تشکر را دارم. هم‌چنین از انتشارات جهاد دانشگاهی اصفهان و مسئول این نهاد علمی پژوهشی برای چاپ این اثر تشکر و قدردانی ویژه دارم.

ایوب درویشی

بهار ۱۳۹۲